የሰ/መ/ቁ. 139932

ሐምሌ 20 ቀን 2009 ዓ.ም

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ሙስጠፋ አህመድ

አብርሃ መሰለ

ጻውሎስ ኦርሺሶ

ሡናይት አድነው

አመልካች ፡- አስማማው በየነ -ጠበቃ አዲሱ ወርቄ ቀረቡ

ተጠሪ ፡- አሰፋ ነጋሽ -የቀረበ የለም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ይህ ጉዳይ ሊቀርብ የቻለው አመልካች መጋቢት 26 ቀን 2009 ዓ/ም በተጻፈ ማመልከቻ በሰሜን ጎንደር መስተዳደር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 01-31103 ታህሳስ 21 ቀን 2009 ዓ/ም ተሰጥቶ በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት 01-00874 የካቲት 28 ቀን 2009 ዓ/ም የጸናው ብይን መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት ያለበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ያቀረቡትን የሰበር አቤቱታ አጣርቶ ለመወስን ሲባል ነው።

ክርክሩ ሲጀመር የአሁኑ አመልካች ከሳሽ፣የአሁኑ ተጠሪ ደግሞ ተከሳሽ ነበሩ። አመልካች ያቀረቡት ክስም ጥቅምት 04 ቀን 2009 ዓ/ም ባቀረቡት ክስ ተጠሪ ቁጥሩ 5938779 የሆነና በላዩ ላይ ብር 500,000.00(አምስት መቶ ሺህ ብር) የያዘ ቼክ የሰጧቸውና ይህንን ቼክ ይዘው ገንዘቡን ወጪ ለማድረግ መስከረም27 ቀን 2009 ዓ/ም ደባርቅ ከተማ ወደሚገኘው የኢትዩጵያ ንግድ ባንክ ቅርንጫፍ ሲሄዱ ባንኩ በተጠሪ ተቀማጭ ሂሳብ ውስጥ በቂ ገንዘብ ስለሌለ በቼኩ ላይ የታዘዘው ገንዘብ ሊከፍል እንደማይችል የገለፀላቸው መሆኑን ዘርዝረው ተጠሪው ገንዘቡን ከወለድ፣ ከወጪና ኪሳራ ጋር እንዲከፍላቸው ይወሰን ዘንድ ዳኝነት ጠይቀዋል።

የሥር ተከሣሹም መከላከያ መልስ እንዲያቀርቡ ተፈቅዶላቸው ህዳር 08 ቀን 2009 ዓ/ም በሰጡት መከላከያ መልስ ክሱ በይርጋ የሚታገድ ነው በማለት የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ አነስተዋል። በዚሁ ነጥብ ላይም ግራ ቀኙ እንዲከራከሩ ተደርጓል። የሥር ፍርድ ቤትም በይርጋ

መቃወሚያ ላይ ግራ ቀኙ ያቀረቡትን ክርክር መርምሮ አመልካች በንግድ ህግ ቁጥር 855 በተመለከተው የጊዜ ገደብ ውስጥ ቼኩን ባንክ ያላቀረቡ መሆኑ በፍሬ ነገር ደረጃ የተረጋገጠ መሆኑን በመያዝና በስድስት ወር ቼክ ለባንክ አቅርቦ ገንዘቡ ያልተከፈለው ቼክ አምጪ በን/ህ/ቁጥር 881 ስር በተመለከተው የይርጋ ጊዜ መብቱን ለማስከበር የሚችለው ከመጀመሪያውኑ በመብቱ ለመጠቀም እንዲችል ቼኩን ማቅረብ ካለበት የስድስት ወር ጊዜ ሳያበቃ ከአቀረበ ነው በሚል ምክንያት የአንድ አመት የይርጋ ጊዜ ለጉዳዩ ተፈፃሚነት የሌለው መሆኑን በመገንዘብ አመልካችን ቼኩን መሰረት በማድረግ ያቀረቡት ክስ በይርጋ የታገደ ነው በማለት ብይን ሰጥቶአል፡፡ አመልካች ይህንኑ ብይን በመቃወም ይግባኙን ለክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ቢያቀርቡም ተቀባይነት አላገኙም፡፡ የአሁኑ የሠበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ በመቃወም ለማስለወጥ ነው፡፡ የአመልካች የሰበር አቤቱታ መሰረታዊ ይዘትም ለጉዳዩ ተፈጻሚነት ያለው የይርጋ ጊዜ በን/ሕ/ቁጥር 881 ስር የተመለከተው የአንድ አመት ጊዜ ሁኖ እያለ የበታች ፍርድ ቤቶች ቼኩ ባንክ የቀረበው ስድስት ወር ካለፈ በኂላ ነው በማለት ክሱን በይርጋ ውድቅ ማድረጋቸው የን/ሕ/ቁጥር 885 እና 881 ድንጋጌዎችን ያላገናዘበ ነው የሚል ነው፡፡ አቤቱታው ተመርምሮም በዚህ ችሎት እንዲታይ የተደረገ ሲሆን ይህ ችሎትም ግራ ቀኙ በፅሑፍ እንዲከራከሩ አድርጎአል፡፡

የጉዳዩ አመጣጥ አጠር አጠር ባለመልኩ ከላይ የተገለፀው ሲሆን ይህ ችሎትም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታ መነሻ ከሆነው ብይንና አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ እንደሚከተለው መርምሮታል፡፡ በዚህም መሰረት አመልካች በተጠሪው ላይ በሥር ፍርድ ቤት ያቀረቡት ክስ በይርጋ የታገደ ነው ተብሎ በመወሰኑ የፈጸመው መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት አለ? ወይስ የለም? የሚለውን ጭብጥ በሚከተለው መልኩ መርምረናል፡፡

ከክርክሩ ሂደት መረዳት የታቻለው አመልካች ለክሱ መሰረት ያደረጉት ቼክ ቁጥር 5938779 ህዳር 14 ቀን 2008 ዓ/ም የተጻፈ ሁኖ ባንክ መስከረም 27 ቀን 2009 ዓ/ም ቀርቦ ተጠሪ በቂ ስንቅ የላቸውም በሚል ምክንያት አመልካች ገንዘቡ ሳይከፈላቸው ከተመለሰ በኋላ አመልካቹ በተጠሪ ላይ ክስ የመሰረቱት ጥቅምት 04 ቀን 2009 ዓ/ም ስለመሆኑ በፍሬ ነገር ደረጃ የተረጋገጡ ነጥቦች መሆናቸውን ነው፡፡

በመሰረቱ ቼክ የንግድ ወረቀት ከሚባሉ አንዱ ሲሆን እንደቀረበ የሚከፈል፣በባንክ ተቀማጭ ሂሳብ ያለው ሰው ገንዘቡ ለራሱ ወይም ለሌላ ወገን እንዲከፈል ሐተታ የሌለው ትዕዛዝ የሚሠጥበት፣ገንዘብን ተክቶ ክፍያን የሚያቀላጥፍ የንግድ ወረቀት ወይም ሰነድ ስለመሆኑ ከን/ሕ/ቁጥር 732፣ 827፣828 እና 854 ድንጋጌዎች ይዘት የምንገነዘበው ጉዳይ ነው፡፡ስለሆነም ቼክ እንደቀረበ የሚከፈል የገንዘብ ሰነድ በመሆኑ በቼክ ገንዘብ ለመክፈል አውጭው በባንክ ተንቀሳቃሽ ሂሳብ የተቀመጠ የቼኩን ዋጋ አጣርቶ የሚከፍል፣በቂ ስንቅ (ገንዘብ) ሊኖረው የሚገባ ስለመሆኑም እርግጠኛ መሆን እንዳለበት የን/ሕ/ቁጥር 830 (2) ድንጋጌ ያስቀምጣል፡፡ይህንኑ በሕግ የተጣለበትን

ግዴታ ሳይወጣ የቀረ አውጪ በቼኩ ላይ የተፃፈውን ገንዘብ (እዳ) ለአምጪው እንዲከፍል የሚገደድ ስለመሆኑ የሕጉ ይዘትና መንፈስ የሚያስገነዝበን ጉዳይ ነው፡፡ዕዳ ከፋዩ (አውጪው) ግዴታውን እንዲወጣ የማይገደደው በሕጉ የተቀመጡትን መቃወሚያዎች (መከራከሪያ ነጥቦችን) በአግባቡ ሲያስረዳ ነው፡፡በሕጉ እዳ ከፋዩ በአምጪው ላይ ሊያቀርብ ይችላል ተብለው የተቀመጡት መቃወሚያዎች በን/ሕ/ቁጥር 717 ስር የተመለከቱት ናቸው፡፡ እነዚህም፡-በሁለቱ የግል ግንኙነቶች ላይ የተመሰረቱ፣በሰነድ አጻጻፍ ፎርምና በሠነዱ ላይ በተጻፉ ቃሎች፣እንዲሁም ፊርማን በማስመሰል የተሠራ፣ ችሎታ ወይም ሰነዱ ሲወጣ የውክልና ስልጣን ባለመኖሩ ወይም ክስ ለማቅረብ አስፈላጊ የሆኑት ሁኔታዎች ባለመሟላታቸው የሚነሱ መቃወሚያዎችና አምጭው ይህን ሰነድ ባገኘበት ጊዜ እዳ ከፋዩን ለመጉዳት እያወቀ ያደረገው መሆን ስለመሆናቸው የሚያሳዩ እንደሆነ ሕጉ አስቀምጧል፡፡

እንግዲህ ቼክ እንደቀረበ የሚከፈል እንደመሆኑ መጠን አውጪው ለቼኩ መውጣት ምክንያት የሆነውን ነገር የማስረዳት እና የማስተባበል ሸክም ያለበት ስለመሆኑ ከሕጉ ቅርፅ፣ይዘትና መንፈስ በቀላሉ የምንገነዘበው ጉዳይ ሲሆን በቼኩ የተጻፈውን ገንዘብ ለመክፈል አልገደድም የሚለው አውጪው ከላይ በን/ሕ/ቁጥር 717 ስር የተመለከቱትን ሁኔታዎች በበቂ እና አሳማኝ መንገድ ማስረዳት ግዴታውን ሲወጣ ስለመሆኑ ግልጽ ነው፡፡ እነዚህ በሕጉ የተመለከቱት ሁኔታዎች ቼኩን በቼክነቱ መሰረታዊ የሆኑ መብቶችን ማስገኘትና ግዴታዎችን ደግሞ ለማስከተል የሚያስችሉ መሆናቸውን የሚያስገነዝቡ ነው፡፡ በመሆኑም ቼክ በቼክነቱ የሚያስገኘውን መብት ለመጠቀም በህጉ የተመለከቱ ሁኔታዎች ተሟልተው መገኘት አለባቸው፡፡ ቼክ በቼክነቱ የሚያስገኛቸው መብቶች ቀሪ ከሚሆንባቸው ምክንያቶች አንዱ የይርጋ ጉዳይ ነው፡፡

ከይርጋ አንፃር ጉዳዩ ሲታይም አንድ ቼክ ከተፃፈበት ቀን ጀምሮ ባሉት 6 ወራት ጊዜያት ውስጥ ወደ ባንክ ለክፍያ መቅረብ ያለበት ስለመሆኑ የን/ሕ/ቁጥር 855 አስገዳጅነት ባለው መልኩ የሚደነገግ ሲሆን በስድስት ወር ጊዜ ውስጥ ለባንክ ቀርቦ ክፍያው ካልተፈፀመም ቼክ አምጪው ቼኩ ለባንክ የቀረበበት ጊዜ ካለፈ ጀምሮ ባሉት ስድስት ወራት ውስጥ ፍርድ ቤት ክስ በማቅረብ መብቱን ማስከበር የሚችል መሆኑን በን/ሕ/ቁጥር 881(1) ስር በግልጽ ተመልክቶአል፡፡ የን/ሕ/ቁጥር 855 እና 881(1) አንድ ላይ ሲነበቡ የክስ ማቅረቢያ ጊዜ በቼኩ ላይ ከተፃፈበት ጊዜ ጀምሮ በሚቆጠር አንድ አመት ጊዜ መሆኑን ያስገነዝባሉ፡፡ ይሁን እንጂ ይህ ጊዜ መያዝ ያለበት ቼኩ በን/ሕ/ቁጥር 855 ስር ሕግ አውጪው በአስገዳጅነት በደነገገው አግባብ ቼኩ ከተፃፈበት ጊዜ ጀምሮ በስድስት ወራት ጊዜ ውስጥ ባንክ መቅረቡ ሲረጋገጥ ነው፡፡ በመሆኑም በን/ሕ/ቁጥር 855 ስር በተመለከተው የስድስት ወር ጊዜ ውስጥ ባንክ ሳያቀርብ ይህንኑ ጊዜ አሳልፎ አንድ አመት ሳያልፍ ባንክ አቅርቦ በቼክ አውጪው ስም በቂ ስንቅ የሌለው መሆኑን ያረጋገጠ ቼክ አምጪ ቼኩን መሰረት አድርጎ የሚያቀርበው ክስ አንድ አመት አላለፈበትም በሚል ክሱ ተቀባይነት የሚያገኝበት አግባብ ሊኖር አይችልም፡፡ አመልካች በን/ሕ/ቁጥር 881(1) ስር በተመለከተው

የአንድ አመት የጊዜ ገደብ ክስ የማቅረብ መብታቸው በሕግ ፊት ተቀባይነት ሊኖር የሚችለው በን/ሕ/ቁጥር 855 ስር ቼኩን በስድስት ወራት ጊዜ ውስጥ ለባንክ የማቅረብ ቅድመ ሁኔታ ሲያሟሉ ነው፡፡ ይህ ቅድመ ሁኔታ ሳይሟላ ቼኩን መሰረት አድርገው የሚያቀርቡት ክስ በን/ሕ/ቁጥር 855 እና 881(1) ድንጋጌ አግባብ ይርጋው የሚቆጠርበት ህጋዊ ምክንያት የለም፡፡ በእነዚ ሁሉ ምክንያቶች ተከታዩን ወስነናል፡፡

<u>ው ሣ ኔ</u>

1. በሰሜን ጎንደር መስተዳደር ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁጥር 01-31103 ታህሳስ 21 ቀን 2009 ዓ/ም ተሰጥቶ በክልሉ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት 01-00874 የካቲት 28 ቀን 2009 ዓ/ም የጸናው ብይን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348/1/ መሠረት ፀንቷል፡፡
2. የአመልካች የቼክ ክስ በይርጋ የታገደ ነው ተብሎ ክሱ ውድቅ በመደረጉ የተፈፀመ መሰረታዊ የሆነ የሕግ ስህተት የለም ብለናል፡፡
3. በዚህ ችሎት ለተደረገው ክርክር የወጣ ወጪና ኪሳራ ግራ ወገኖች የየራሳቸውን ይቻቻሉ ብለናል፡፡

   መዝገቡ ዘግቷል፤ ወደ መዝገብ በት ይመለስ ብለናል፡፡

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት፡፡

መ/ይ

ወንጀል